

Βραΐλα

Summary :

Η Βραΐ λα, παραδουνάβιο λιμάνι, αλλά προσιτό και σε πλοία που έρχονταν από τη θάλασσα, ήταν ο σημαντικότερος λιμένας εξαγωγών δημητριακών της Ρουμανίας κατά το 19ο αιώνα. Ο ρόλος των Ελλήνων της πόλης στο εμπόριο και τη ναυτιλία της ήταν κυρίαρχος, τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα. Η ελληνική κοινότητα, που συστάθηκε στα 1863, ανήγειρε ναό και φρόντισε για την ίδρυση κοινοτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επιβίωσε μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια και επανασυστάθηκε μετά το 1989.

Other Names

Ιβραΐ λα, Brăila, Brailow, Ibrailow

Geographical Location

Ανατολική Βλαχία

Historical Region

Βλαχία

Administrative Dependence

Νομός Brăila

1. Ανθρωπογεωγραφία

Η Βραΐ λα είναι ένα παραδουνάβιο λιμάνι στη βορειοανατολική Βλαχία, πολύ κοντά στο άλλο σημαντικό λιμάνι της περιοχής, το [Γαλάτσι](#). Περιβάλλεται από μεγάλες πεδιάδες, ενώ συνδέεται σιδηροδρομικά με το Βουκουρέστι.¹ Η προνομιακή θέση της –καθώς βρισκόταν στα σύνορα με τη Μολδαβία και ήταν ταυτόχρονα, λόγω του σχετικά μεγάλου βάθους των νερών του ποταμού, το μόνο λιμάνι της ηγεμονίας της Βλαχίας στο οποίο είχαν πρόσβαση πλοία που έρχονταν από τη Μαύρη θάλασσα– την κατέστησε ένα εξαιρετικά αξιόλογο ναυτιλιακό και εμπορικό κέντρο.

Η πόλη είχε ιδρυθεί μάλλον στα τέλη του 14ου αιώνα και ήταν αρχικά ένας μικρός οικισμός ψαράδων στον οποίο σύντομα δόθηκαν διάφορα προνόμια από τους τοπικούς ηγεμόνες.² Το 1540 κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς, που οχύρωσαν τον οικισμό και εγκατέστησαν ισχυρή φρουρά. Στους διάφορους ρωσοτουρκικούς πολέμους του 18ου αιώνα ήταν ισχυρή βάση της Πύλης και έδρα *πασά*.³

Ακριβείς πληροφορίες για τον πληθυσμό της Βραΐ λας κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας δεν έχουμε, αλλά φαίνεται ότι αυτός πλησίαζε, στις αρχές του 19ου αιώνα, τους 30.000 κατοίκους, συμπεριλαμβανομένης και της ισχυρής τουρκικής φρουράς. Στην πόλη κατοικούσαν Τούρκοι, που συνιστούσαν πιθανότατα και την πλειοψηφία, Ρουμάνοι, οι οποίοι αποτελούσαν μάλλον το μεγαλύτερο μέρος των ορθοδόξων, ενώ είχαν εγκατασταθεί και πολλοί Έλληνες, κυρίως έμποροι, Αρμένιοι και Εβραίοι.⁴

Μετά τη νίκη της Ρωσίας στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1828-1829 και την ενσωμάτωση της πόλης στην ηγεμονία της Βλαχίας, ο πληθυσμός μειώθηκε κατακόρυφα, καθώς οι μουσουλμάνοι εξαναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν. Από τις αρχές του 1830 εγκαθίστανται στην πόλη αρκετοί Ρουμάνοι αλλά και πολλοί ξένοι, κυρίως Έλληνες. Οι τελευταίοι ήταν, κατά βάση, έμποροι και τεχνίτες και γρήγορα κυριάρχησαν στην οικονομική ζωή της πόλης, της οποίας ο πληθυσμός έφτανε, το 1843, τους 14.000 κατοίκους.⁵

Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα η Βραΐ λα γνώρισε μεγάλη δημογραφική αύξηση, που οφειλόταν όχι τόσο στη φυσική αύξηση του πληθυσμού όσο στην εγκατάσταση Ρουμάνων και ξένων. Συγκεκριμένα, από τις 25.765 κατοίκους που είχε στα 1860 έφτασε τους 56.330 στα 1899, οπότε και έγινε η τέταρτη μεγαλύτερη πόλη της χώρας. Η παρουσία των ξένων παρέμενε

Βραΐλα

ισχυρή, καθώς αποτελούσαν περίπου το 40% του συνόλου. Οι Ρουμάνοι υπήκοοι ήταν 33.194, ενώ οι Εβραίοι συνιστούσαν πλέον τη δεύτερη σημαντικότερη εθνική ομάδα, με 9.830 άτομα. Αλλά και ο αριθμός των Ελλήνων αυξήθηκε και έφτασε τους 4.929, δηλαδή περίπου το 9% των κατοίκων της πόλης.⁶ Τέλος, πολλοί ήταν οι υπήκοοι της Αψβουργικής Μοναρχίας (3.999), οι Οθωμανοί (1.586, συχνά χριστιανοί Έλληνες, Βούλγαροι και Αλβανοί), ενώ κατοικούσαν και αρκετοί Γερμανοί, Ιταλοί, Γάλλοι και Ρώσοι.⁷

Ο πληθυσμός της Βραΐ λας συνέχισε να αυξάνεται και στις αρχές του 20ού αιώνα, φτάνοντας τους 65.711 κατοίκους το 1912. Τα μεσοπολεμικά χρόνια, ωστόσο, ο ρυθμός της αύξησης δεν ήταν ο ίδιος και τη δεκαετία του 1930 η πόλη γνώρισε στασιμότητα, καθώς ο πληθυσμός της κυμαινόταν στα 68.718 άτομα. Παρά την ενίσχυση του ρουμανικού στοιχείου ισχυρές ομάδες Εβραίων (περίπου 11.000) και Ελλήνων (περίπου 5.000) συνέχισαν να κατοικούν στη Βραΐ λα.⁸ Μόνο στα μεταπολεμικά χρόνια θα μειωθεί η παρουσία των Ελλήνων και θα εξαλειφθεί σχεδόν εκείνη των Εβραίων.

2. Ιστορία

Καμπή στην ιστορία της Βραΐ λας ήταν η εκ νέου ενσωμάτωσή της στην ηγεμονία της Βλαχίας, με τη συνθήκη της Αδριανούπολης (2 Σεπτεμβρίου 1829). Έκτοτε, η πόλη αποτέλεσε πρωτεύουσα του νομού Βραΐ λας.

Η Βραΐ λα, τόπος εγκατάστασης αρκετών Βουλγάρων, ήταν και κέντρο του βουλγαρικού εθνικού κινήματος, όπως καταδεικνύεται από τις εξεγέρσεις των ετών 1841-1843, στις οποίες συμμετείχαν, ωστόσο, και Έλληνες.⁹ Επιπλέον, στην πόλη κατοικούσε κάποιο διάστημα ο μεγάλος Βούλγαρος επαναστάτης Hr. Botev.

Κατά τη διάρκεια του Ρωσοτουρκικού πολέμου του 1877-1878, η Βραΐ λα γνώρισε καταστροφές εξαιτίας των βομβαρδισμών των οθωμανικών στρατευμάτων, ενώ κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου καταλήφθηκε, το 1916, από τα γερμανικά και αυστροουγγρικά στρατεύματα.¹⁰ Η πόλη ήταν, τέλος, ένα από τα κέντρα του ρουμανικού εργατικού κινήματος.

Μεταπολεμικά η Βραΐ λα αναπτύχθηκε οικονομικά, κυρίως στον τομέα της βιομηχανίας, αλλά τόσο πληθυσμιακά όσο και πολιτιστικά η ανάπτυξή της δεν ήταν εφάμιλλη εκείνης του Γαλατσίου.

3. Οικονομία

Η Βραΐ λα ήταν μία από τις πλέον αξιόλογες πόλεις της Βλαχίας και μετά την ένωση των δύο ηγεμονιών (1859) όλης της Ρουμανίας. Στα τέλη του 19ου αιώνα είχε καταστεί το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας και αξιόλογο βιομηχανικό κέντρο.

3.1. Βιομηχανία

Κατά το 19ο αιώνα η βιομηχανία συνιστούσε δευτερεύοντα κλάδο της οικονομίας στη Βραΐ λα και δεν αναπτύχθηκε σημαντικά, τουλάχιστον μέχρι το 1880. Πάντως, κάποιες μικρές μονάδες, όπως π.χ. ένα ναυπηγείο υπό τη διεύθυνση του Γ. Κουντούρη, είχαν ιδρυθεί ήδη από τη δεκαετία του 1840.

Πραγματική ανάπτυξη γνώρισε η βιομηχανία μετά το 1880, όπως άλλωστε σε όλη τη Ρουμανία. Ο τομέας που αναπτύχθηκε κυρίως ήταν η αλευροβιομηχανία, όπου μάλιστα η παρουσία των Ελλήνων ήταν κυρίαρχη. Στα 1896 από τους 5 σύγχρονους μύλους της πόλης 4 ανήκαν σε Έλληνες (Αδελφών Γαλιατσάτου, Ιωάννη Μήλλα και Υιού, Χριστοφοράτου). Οι ελληνικοί αλευρόμυλοι ήταν από τους πλέον εκσυγχρονισμένους της Ρουμανίας και, σε αντίθεση με τις αλευροβιομηχανίες του Βουκουρεστίου, προσανατολιζόνταν στις εξαγωγές. Μέχρι τις παραμονές του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου είχαν ιδρυθεί και άλλες μονάδες, όπως η αλευροβιομηχανία του Παναγή Βιολάτου και εκείνη των Λυκιαρδόπουλου-Βαλεριανού, που ήταν και η μεγαλύτερη σε όλη τη Ρουμανία.¹¹

Η βιομηχανία γνώρισε ακόμη μεγαλύτερη ανάπτυξη κατά την πρώτη δεκαετία της μεσοπολεμικής περιόδου, όταν άλλωστε

Βραΐλα

αναπτυσσόταν με σχετικά γοργούς ρυθμούς συνολικά η ρουμανική βιομηχανία. Ιδρύθηκαν κάποιες βαρύτερες βιομηχανίες (π.χ. σιδηρουργίες), ενώ παρέμενε κραταιή η αλευροβιομηχανία.¹²

3.2. Εμπόριο – Ναυτιλία

Καθ' όλη την Οθωμανική περίοδο η Βραΐλα ήταν μία αξιοσημείωτη εμπορική «σκάλα», κυρίως ως λιμάνι εξόδου των δημητριακών και άλλων αγροτικών προϊόντων που η ηγεμονία της Βλαχίας έστελνε τακτικά στην Κωνσταντινούπολη. Τα πλοία που κατέπλεαν, μικρής χωρητικότητας πάντοτε, έφεραν οθωμανική σημαία και ανήκαν σε Έλληνες και μουσουλμάνους.¹³

Η συνθήκη της Αδριανούπολης, ωστόσο, επέβαλε την ελευθερία της ναυσιπλοΐας και σε συνδυασμό με την αύξηση των αναγκών των χωρών της Δυτικής Ευρώπης –κυρίως της Γαλλίας και της Αγγλίας– σε σιτηρά οδήγησε σε ταχεία αύξηση της κίνησης του λιμανιού· σε αυτήν συντέλεσε και η ανακήρυξή του σε *porto franco* το 1836. Έτσι, ενώ το 1831 μόλις 111 πλοία είχαν καταπλεύσει στο λιμάνι, το 1837 ο αριθμός τους είχε φτάσει τα 448. Τα πλοία με ελληνική, ιόνια και ρωσική σημαία ανήκαν σε Έλληνες, που κατείχαν την ισχυρότερη θέση στο εμπόριο, ενώ δυναμικοί ανταγωνιστές τους ήταν οι Ιταλοί πλοιοκτήτες και έμποροι. Σημαντικοί Έλληνες έμποροι ήταν ανάμεσα σε πολλούς ο Α. Πετάλας, ο Θ. Φάραγγας και ο [Λυκιαρδόπουλος](#).¹⁴

Η μεγάλη ανάπτυξη που γνώρισε το εξαγωγικό εμπόριο σιτηρών από τα μέσα του 19ου αιώνα και τα κεφάλαια που συγκέντρωσαν οι Έλληνες έμποροι και πλοιοκτήτες συντέλεσαν ώστε η Βραΐλα, όπως και η ευρύτερη περιοχή του Δούναβη μαζί με τις ελληνικές παροικίες της [Αζοφικής](#), να καταστεί ο χώρος όπου επιτεύχθηκε η μετάβαση από την ιστοφόρο ναυτιλία στην ατμοκίνητη. Άλλωστε, ο ισχυρός ανταγωνισμός που προκάλεσε η βελτίωση της ναυτιλίας στο Δούναβη, χάρη στο έργο της [Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δουνάβεως](#) (που συστάθηκε το 1856), κατέστησε για τους Έλληνες επιτακτική ανάγκη να εκσυγχρονίσουν το στόλο τους και να ισχυροποιήσουν τη θέση τους. Συνεπώς, Κεφαλλονίτες και Ιθακήσιοι πλοιοκτήτες όπως οι αδελφοί [Σταθάτου](#), ο Ιωάννης [Θεοφιλάτος](#), ο Ε. Βλασσόπουλος, καθώς και οι [Ανδριώτες Εμπειρικοί](#), εκμεταλλευόμενοι τους δεσμούς τους με μεγαλεμπόρους, συνήθως [Χίους](#) της προηγούμενης γενιάς (Σεκιάρης, [Ροδοκανάκης](#)), συγκρότησαν το «Ιόνιο δίκτυο» και κατόρθωσαν κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα να αποκτήσουν πολλά ατμόπλοια και κυρίαρχη θέση στο συγκεκριμένο τομέα.¹⁵

Σε αντίθεση με τη ναυτιλία, η θέση των Ελλήνων εμπόρων είχε καταστεί τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα περιθωριακή, καθώς οι εβραϊκοί εμπορικοί οίκοι είχαν επικρατήσει και μόνος μεγάλος ελληνικός οίκος ήταν εκείνος του Μ. Ζ. Χρυσοβελόνη.¹⁶

Ο κατεξοχήν χώρος δραστηριοποίησης των Ελλήνων της Βραΐλας ήταν, ωστόσο, η ποταμοπλοΐα. Μερικοί από τους μεγαλύτερους ιδιοκτήτες ποταμόπλοιων («σλέπια») ήταν οι Έλληνες Μανουήλ Ζ. Χρυσοβελόνης, οι αδελφοί Σταθάτου, ο Όθων Σταθάτος και πολλοί άλλοι. Με τα σλέπια τους μετέφεραν σιτηρά και άλλα δημητριακά στο [Σουλινά](#), όπου τα μεταφόρτωναν σε ατμόπλοια. Πάντως και σε αυτό τον τομέα, όπως και στο εξαγωγικό εμπόριο, η βαρύτητα των Ελλήνων μειώθηκε από τις αρχές του 20ού αιώνα, καθώς Εβραίοι μεγαλέμποροι (Mendl, Dreyfus, Löbl, Fratelli Bach) αγόρασαν πολλά σλέπια ή ναυπήγησαν νέα, μεγαλύτερα και καλύτερα ποταμόπλοια. Ιδίως, μάλιστα, οι Έλληνες ιδιοκτήτες ενός ή δύο ποταμόπλοιων αδυνατούσαν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό τους και κάποιοι από αυτούς ζήτησαν την υποστήριξη του ελληνικού κράτους.¹⁷

Κατά τα μεσοπολεμικά χρόνια, η σημασία της Βραΐλας μειώθηκε, καθώς το λιμάνι της [Κωνσταντζας](#), χάρη και στις μεγάλες αποθηκευτικές εγκαταστάσεις του, είχε καταλάβει την κύρια θέση στο εξωτερικό εμπόριο της Ρουμανίας. Άλλωστε, οι υψηλοί δασμοί που ζητούσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δουνάβεως καθιστούσαν ολοένα και λιγότερο ανταγωνιστικό το λιμάνι της Βραΐλας. Προτάσεις να αντιμετωπιστεί η κρίση με τη δημιουργία ελεύθερης ζώνης ή και την εκ νέου ανακήρυξη της Βραΐλας ως ελεύθερου λιμένος δε γνώρισαν ανταπόκριση και, ως εκ τούτου, το λιμάνι παρήκμαζε σταδιακά. Οι Έλληνες διαδραμάτιζαν πλέον μικρότερο ρόλο, σε σχέση με το παρελθόν, στο εμπόριο και στη ναυτιλία, μοιλονότι ανάμεσα στους μεγάλους ιδιοκτήτες ποταμόπλοιων συμπεριλαμβάνονταν και αρκετοί Έλληνες (Γεώργιος Πόρτολος).¹⁸

Βραΐλα

4. Ελληνική κοινότητα – Εκκλησία

4.1. Κοινότητα

Ελληνική κοινότητα δεν οργανώθηκε στη Βραΐλα μέχρι το 1863. Έως τότε φαίνεται ότι η τέλεση της Θείας Λειτουργίας και στην ελληνική γλώσσα σε τουλάχιστον δύο ορθόδοξους ναούς της πόλης, καθώς και η απρόσκοπτη λειτουργία ιδιωτικών ελληνικών σχολείων, ικανοποιούσαν τις κύριες ανάγκες των Ελλήνων. Ωστόσο, η εθνικιστική και συγκεντρωτική πολιτική του ηγεμόνα της Ρουμανίας Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) ώθησε τους προεξάρχοντες της ελληνικής παροικίας να αιτηθούν, στις 26 Φεβρουαρίου 1863, άδεια να οικοδομήσουν εκκλησία (Ευαγγελισμός της Θεοτόκου), όπου η γλώσσα της θείας λατρείας θα ήταν η ελληνική και οι ιερείς Έλληνες, ενώ με τη διοίκηση εν γένει θα ασχολούνταν μια επιτροπή που θα εκλεγόταν από τα μέλη της ελληνικής κοινότητας. Το αίτημά τους έγινε δεκτό στις 12 Απριλίου 1863.¹⁹

Η οικοδόμηση του επιβλητικότερου ναού, του μεγαλύτερου της πόλης, εγκαινιάστηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 1863 και ολοκληρώθηκε μόλις στις 29 Οκτωβρίου 1872. Η χρονοβόρα ανέγερση προκάλεσε πολλά προβλήματα και αύξησε το κόστος, γεγονός που ανάγκασε την κοινότητα να προχωρήσει δύο φορές (1866, 1871) σε σύναψη δανείων, η εξόφληση των οποίων βάρυνε για χρόνια τον προϋπολογισμό της.²⁰

Αλλά και η σύνταξη του κοινοτικού κανονισμού καθυστέρησε αρκετά, καθώς εγκρίθηκε μόλις το 1870. Ο κανονισμός καθόριζε ότι υπήρχαν δύο αιρετά όργανα, μία πενταμελής επιτροπή με ενιαύσια θητεία και ένα δωδεκαμελές συμβούλιο με διετή, που φρόντιζαν για τις κοινοτικές υποθέσεις.²¹

Η κρίση που αντιμετώπισε η κοινότητα, στα μέσα της δεκαετίας του 1870, με το σχηματισμό δύο φατριών ώθησε τον Έλληνα υποπρόξενο να επέμβει και να προκαλέσει την εκλογή «ουδέτερης» επιτροπής. Έκτοτε και μέχρι τις αρχές της επόμενης δεκαετίας, η εμπλοκή του εκάστοτε Έλληνα προξένου ήταν σταθερή, μολονότι αυτό δεν οριζόταν από τον κανονισμό. Μόνο η σταθεροποίηση των κοινοτικών θεσμών στις αρχές της δεκαετίας του 1880, που σφραγίστηκε και με την καθιέρωση τριετούς θητείας για τα μέλη της κοινοτικής επιτροπής και την κατάργηση του συμβουλίου, κατέστησε ξανά το ρόλο του Έλληνα προξένου δευτερεύοντα.²² Είναι χαρακτηριστικό ότι, όταν επιχείρησε ο Έλληνας πρόξενος, στα 1889, να εμπλακεί στις κοινοτικές υποθέσεις, η επιτροπή αντέδρασε έντονα και επέβαλε την ανάκλησή του.²³

Η ελληνική κοινότητα, αναγνωρισμένη πρακτικά από τις ρουμανικές Αρχές, αναγνωρίστηκε και επίσημα με το πρωτόκολλο που επισυνάφθηκε στην ελληνορουμανική εμπορική συνθήκη της 19ης Δεκεμβρίου 1900. Η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων Ελλάδας – Ρουμανίας το 1905 και η έκρυθμη κατάσταση που επικράτησε στην πόλη με διαδηλώσεις εναντίον των Ελλήνων δεν οδήγησε πάντως στη διάλυση της κοινότητας, που επιβίωσε μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια.²⁴ Μετά το 1989 επανασυστάθηκε.

4.2. Ο ελληνικός ναός

Αρχιτέκτονας της εκκλησίας ήταν ο καταγόμενος από την Προύσα Αβραάμ Ιωαννίδης, ενώ ανάμεσα στους ζωγράφους ξεχώριζε ο Κεφαλλονίτης Κωνσταντίνος Λιβαδάς-Λιώκης, που φιλοτέχνησε τις τοιχογραφίες στις αρχές του 20ού αιώνα.²⁵

4.3. Θρησκεία

Η Βραΐλα ήταν κατά την Οθωμανική περίοδο έδρα του μητροπολίτη Προϊλάβας, που υπαγόταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Πάντως, ο αριθμός των εκκλησιών στην πόλη φαίνεται ότι ήταν μικρός. Μετά το 1829 η μητρόπολη καταργήθηκε και η πόλη υπαγόταν στην επισκοπή του Buzău μέχρι το 1864, οπότε και υπήχθη στην επισκοπή του Κάτω Δουνάβειος, με έδρα το [Ισμαήλιο](#) και αργότερα το Γαλάτσι.²⁶

Η ελληνική εκκλησία υπαγόταν και αυτή στο Ρουμάνο επίσκοπο, αλλά είχε de facto, και μετά το 1900 και de jure, πλήρη

Βραΐλα

διοικητική αυτονομία. Μόνη υποχρέωση της επιτροπής ήταν να ενημερώνει τον επίσκοπο για τους ιερείς που επέλεγε. Τα της εκκλησίας επόπτευε ειδική επιτροπή, του «παγκαριού», που οριζόταν από την κοινοτική επιτροπή.²⁷

Στη Βραΐλα υπήρχαν πολλές ρουμανικές ορθόδοξες εκκλησίες και μία βουλγαρική. Οι καθολικοί και οι καλβινιστές είχαν τις δικές τους εκκλησίες, ενώ η μεγάλη εβραϊκή κοινότητα μπορούσε να εξυπηρετηθεί, το 1900, από 6 συναγωγές.

5. Εκπαίδευση

Οι μαρτυρίες για παρουσία δασκάλων στη Βραΐλα πριν από το 1829 είναι ελάχιστες και η εκπαίδευση αναπτύχθηκε αναμφίβολα μόνο μετά την ενσωμάτωση της πόλης στην ηγεμονία της Βλαχίας.²⁸ Τότε, και συγκεκριμένα το 1832, ιδρύθηκε το πρώτο δημόσιο σχολείο, κατώτερης βαθμίδας, υπό τη διεύθυνση του λογίου Ioan Penescu, που προσπάθησε με μικρή επιτυχία να ανταγωνιστεί τα πολυάριθμα ιδιωτικά σχολεία, σχεδόν όλα ελληνικά, που είχαν ήδη συσταθεί. Για να το επιτύχει αυτό, ζήτησε το 1838 να εισαχθούν δύο αναγκαίες σε ένα λιμάνι γλώσσες, τα ιταλικά και τα ελληνικά. Η φροντίδα για τη διδασκαλία ελληνικών, ιταλικών καθώς και διάφορων εμπορικών μαθημάτων στο δημόσιο σχολείο ανήκε τόσο στο Δήμο όσο και στην εμπορική αντιπροσωπεία της Βραΐλας, που αποτελούνταν κυρίως από Έλληνες εμπόρους.²⁹

Από τα μέσα του 19ου αιώνα η κρατική εκπαίδευση οργανώθηκε καλύτερα, καθώς ιδρύθηκαν πολλά κατώτερα δημόσια σχολεία, ενώ από το 1863 είχε οργανωθεί εμπορική σχολή, που μετατράπηκε σε λύκειο με πλήρη κύκλο σπουδών από το 1888.³⁰ Ξεχωριστή μνεία πρέπει να γίνει στο παρθεναγωγείο της πόλης, που ιδρύθηκε στα 1866, χάρη στη δωρεά του Ανδριώτη ηγουμένου της μονής του Hurez Χρύσανθου Πενέτη. Ένας από τους όρους της δωρεάς καθόριζε ότι στο σχολείο θα διδάσκεται και η ελληνική γλώσσα.³¹

Στα τέλη της δεκαετίας του 1860 ιδρύθηκαν, χάρη στην πρωτοβουλία ελληνικών συλλόγων, κατώτερο αρρεναγωγείο και παρθεναγωγείο που φρόντιζε για τους άπορους «ελληνόπαιδες». Τα ιδρύματα αυτά, που μετατράπηκαν σε κοινοτικά τις επόμενες δεκαετίες, δεν ήταν τα μόνα ελληνικά, καθώς στη Βραΐλα ιδρύθηκαν μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα πάρα πολλά ελληνικά ιδιωτικά σχολεία, τόσο θηλέων όσο και αρρένων. Κάποια από αυτά διακρίνονταν για το σχετικά υψηλό τους επίπεδο, ενώ διέθεταν και γυμνασιακές τάξεις, όπως το λύκειο «Πρόοδος», που ιδρύθηκε στα 1898, καθώς και η σχολή του Γεώργιου Χρυσοχοΐδη.³²

Τα κοινοτικά σχολεία είχαν πάντοτε πολύ μεγαλύτερο αριθμό μαθητών σε σχέση με τα άλλα ιδιωτικά σχολεία, ενώ το επίπεδό τους ποίκιλλε ανάλογα με τους πόρους της κοινότητας. Τα σχολεία έκλεισαν το 1893-1894, ενώ κατόπιν λειτουργούσε μόνο το αρρεναγωγείο.³³ Πάντως, η οικοδόμηση κτηρίου το 1903, χάρη στην προσφορά του βιομηχάνου Π. Βιολάτου, και η πρόσληψη επαρκούς προσωπικού συντέλεσαν στη βελτίωση του επιπέδου της παρεχόμενης παιδείας.³⁴

Προβλήματα αντιμετώπισαν τα ελληνικά σχολεία, όπως άλλωστε και όλη η ελληνική κοινότητα το 1905, όταν λόγω της κρίσεως στις ελληνορουμανικές σχέσεις η κυβέρνηση όξυνε τη στάση της και προχώρησε στο κλείσιμο σχεδόν όλων των ελληνικών σχολείων στην πόλη. Μόλις το 1910 επαναλειτούργησε το κοινοτικό αρρεναγωγείο, ενώ τις παραμονές του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου συστάθηκε και παρθεναγωγείο.³⁵

Όμως, πέρα από τα ελληνικά σχολεία λειτουργούσαν και πολλά ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα υπό τον έλεγχο των άλλων εθνοτήτων και θρησκευτικών ομάδων της πόλης. Το 1905 τα ιδιωτικά σχολεία έφταναν τα 24. Ήδη από το 1853 οι καθολικοί είχαν συστήσει κατώτερο αρρεναγωγείο και, στα τέλη του αιώνα, καθολικά ήταν και τα καλύτερα παρθεναγωγεία της πόλης (Institut St. Maria), ενώ ξεχωριστή περίπτωση συνιστούσε το Lycée Edgard Quinet, γαλλικό «λαϊκό» σχολείο υπό την ευθύνη της γαλλικής κυβέρνησης. Υπήρχαν, επίσης, και πολλά εβραϊκά «άσυλα», που οι Αρχές τα έκλειναν πολύ συχνά, αν και τα δύο «ρουμανο-ισραηλιτικά» σχολεία, κατώτερης και μέσης εκπαίδευσης, είχαν πολύ καλή φήμη.³⁶

Στα μεσοπολεμικά χρόνια η παρουσία της δημόσιας εκπαίδευσης ισχυροποιήθηκε, καθώς αυξήθηκαν κατά πολύ τα δημόσια σχολεία, ιδίως μάλιστα θηλέων, ενώ μειώθηκαν τα ιδιωτικά. Πάντως, οι σημαντικότερες κοινότητες της Βραΐλας (Έλληνες,

Βραΐλα

Εβραίοι, καθολικοί) συντηρούσαν από ένα έως δύο εκπαιδευτήρια.³⁷

6. Σύλλογοι

Στη Βραΐλα συστάθηκαν πολλοί [ελληνικοί σύλλογοι](#), κυρίως φιλεκπαιδευτικοί και φιλανθρωπικοί. Συγκεκριμένα, στα 1869 συστάθηκε ο Ελληνικός Φιλόμουσος Σύλλογος Βραΐλας και ο Φιλανθρωπικός Σύλλογος της εν Βραΐλα Ελληνικής Υπαλληλίας «ο Ερμής». Ο πρώτος ίδρυσε παρθεναγωγείο ενώ ο δεύτερος αρρεναγωγείο. Οι σύλλογοι, που είχαν ως πρότυπό τους τον [Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως](#), επιδίωξαν να διαδώσουν τα ελληνικά γράμματα στα κατώτερα στρώματα της ελληνικής παροικίας και να αποτρέψουν τον εκρουμανισμό τους. Στα τέλη του 19ου αιώνα, οι φιλεκπαιδευτικοί σύλλογοι οδηγήθηκαν σταδιακά στο μαρασμό.³⁸

Αξιοσημείωτοι ήταν και οι φιλανθρωπικοί σύλλογοι, τόσο οι δύο «αδελφότητες» (Πρόοδος, Ένωσις), που ιδρύθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 1870, όσο και η Αλληλοβοηθητική Αδελφότητα του εν Βραΐλα Φιλομούσου Συλλόγου, που συστάθηκε το 1890 και λειτουργούσε μέχρι και τα μεσοπολεμικά χρόνια, κυρίως χάρη στη συνδρομή των μεσαίων στρωμάτων της ελληνικής παροικίας. Η τελευταία είχε να επιδείξει σπουδαίο έργο φροντίζοντας για την παροχή ιατροφαρμακευτικής βοήθειας σε εκατοντάδες Έλληνες.³⁹ Κατά τα μεσοπολεμικά χρόνια λειτουργούσαν ακόμη διάφοροι πολιτιστικοί σύλλογοι (Παρνασσός).

Η ίδρυση συσσωματώσεων στη Βραΐλα δεν περιοριζόταν φυσικά στην ελληνική παροικία, καθώς αξιόλογους συλλόγους συνέστησαν και οι άλλες εθνότητες της πόλης. Η πλέον μακρόβια ρουμανική συσσωμάτωση φαίνεται ότι ήταν ο Σύλλογος προς Ενίσχυση Απόρων Μαθητών, που ιδρύθηκε το 1887 και επέζησε μέχρι και τα μεσοπολεμικά χρόνια. Μολονότι τα περισσότερα μέλη της ήταν Ρουμάνοι, είχαν εγγραφεί και συνεισέφεραν και αρκετοί επιφανείς Έλληνες, όπως ο Αλκιβιάδης Εμπειρικός, καθώς και Εβραίοι.⁴⁰ Τα μέλη της γαλλικής κοινότητας είχαν ιδρύσει ένα φιλανθρωπικό σύλλογο, ήδη από το 1868, και ένα πολιτιστικό το 1905 (Cercle Voltaire), ενώ κυρίως εβραϊκό χαρακτήρα είχαν κάποιες λέσχες εμπόρων.⁴¹ Αξιοσημείωτη ήταν η παρουσία διάφορων αθλητικών συλλόγων, ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, για αθλήματα όπως η ξιφασκία και η ιππασία.⁴²

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι και η αλβανική παροικία της Βραΐλας είχε συστήσει συσσωματώσεις, όπως ενδεικτικά ο σύλλογος *Djaleria Sqipetare* (Αλβανική Νεολαία), που ιδρύθηκε το 1904 με στόχους πολιτιστικούς και πολιτικούς.⁴³

7. Εκδοτική δραστηριότητα

Ήδη από το 1839 λειτουργούσε στην πόλη τυπογραφείο, όπου εκδόθηκαν λίγα βιβλία στα ρουμανικά καθώς και η μόνη εφημερίδα της πόλης, εμπορικού χαρακτήρα, ο *Mercur*. Μετά το 1841, οπότε και ο χρεοκοπημένος και απογοητευμένος τυπογράφος και δάσκαλος Ioan Penescu πούλησε το τυπογραφείο, η εκδοτική δραστηριότητα ήταν σχεδόν ανύπαρκτη μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1860,⁴⁴ οπότε και άρχισε να εκδίδεται αξιόλογος αριθμός βιβλίων στα ρουμανικά, ελληνικά και βουλγαρικά.

Ενδεικτική της πολυεθνικής φυσιογνωμίας της πόλης ήταν η σημαντική παρουσία βουλγαρικών τυπογραφείων (Tirografia Româno-Bulgară, H.D. Paniciκον), που διαδραμάτιζαν σπουδαίο ρόλο στην καλλιέργεια της βουλγαρικής γλώσσας και στην ανάπτυξη της παιδείας, καθώς στη Βραΐλα τυπώθηκαν σημαντικά κείμενα της περιόδου της Βουλγαρικής Αναγέννησης και πολλές εφημερίδες.⁴⁵

Αλλά και στο χώρο του [ελληνικού βιβλίου](#) η θέση της Βραΐλας ήταν σημαντική, μια και στην πόλη αυτή λειτουργούσε το πλέον δραστήριο ελληνικό τυπογραφείο της Ρουμανίας στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, το «Τυπο-Λιθογραφείο Περικλέους Μ. Πεστεμαλτζιόγλου». Ο συγκεκριμένος εκδότης, δραστήριο μέλος και της ελληνικής κοινότητας, τύπωνε πλήθος βιβλίων στη ρουμανική γλώσσα και αρκετά ελληνικά, όπως και διάφορες εφημερίδες. Από τις αρχές του 20ού αιώνα η ελληνική παρουσία μειώνεται, μολονότι λειτουργεί το τυπογραφείο του «Εθνους», ενώ αντίθετα καθίσταται ισχυρότερη η

Βραΐλα

παρουσία των Εβραίων εκδοτών.⁴⁶

1. Για τη γεωγραφική θέση της, βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 15-19.
2. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 48-54, 62-68.
3. Για την ιστορία της Βραΐλας κατά την Οθωμανική περίοδο βλ. Perianu, R., “Raiaua Brăilei”, *Revista Istorică Română* XV (1945), σελ. 287-333, και Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 69-143.
4. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 75-82, και Mihăilescu, Gh., “PopulaŃ ia Brăilei. Studiu de demografie dinamică Ńi statică”, *Analele Brăilei* IV:2-3 (1932), σελ. 107-110. Ο Ρουµάνος γεωγράφος θεωρεί πάντως κάπως υπερβολικές τις μαρτυρίες των ξένων περιηγητών που υπολογίζουν τον πληθυσµό σε 30.000 µε 40.000 κατοίκους, βλ. ό.π., σελ. 110.
5. Βλ. Mihăilescu, Gh., “PopulaŃ ia Brăilei. Studiu de demografie dinamică Ńi statică”, *Analele Brăilei* IV:2-3 (1932), σελ. 109-120, 125-127, και Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 157-158. Στη Βραΐλα είχαν εγκατασταθεί, επίσης, διάφοροι Εβραίοι, Ιταλοί και άλλοι Δυτικοευρωπαίοι, βλ. Giurescu, C. C., ό.π., σελ. 160-165.
6. Σε αυτούς δεν συμπεριλαμβάνονταν φυσικά οι ελληνικής καταγωγής Ρουµάνοι υπήκοοι, όπως και όσοι Έλληνες είχαν οθωμανική υπηκοότητα.
7. Αναλυτικά στοιχεία στο Colescu, L., *Recensământul general al PopulaŃ iunei României. Rezultate definitive* (Bucureşti 1905), σελ. 89, 378.
8. Mihăilescu, Gh., “PopulaŃ ia Brăilei. Studiu de demografie dinamică Ńi statică”, *Analele Brăilei* IV:2-3 (1932), σελ. 122-124, 129-134· Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 276.
9. Βλ. Velichi, C., *MiŃcările revoluŃ ionare de la Brăila din 1841-1843* (Bucureşti 1958).
10. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 220-222, 256-266. Πρβλ. και Δελτίον Ημερήσιων Ειδήσεων «Συλλόγων» (22 Απριλίου 1877), αρ. 299.
11. Για την αλευροβιομηχανία της Βραΐλας, βλ. Assan, B. G., *Industria morăriei în România* (Bucureşti 1896), σελ. 26· Constantinescu, O. – Constantinescu, N. N., *Cu privire la problema revoluŃ iei industriale în România* (Bucureşti 1957), σελ. 84-88. Για τη βιομηχανία της Βραΐλας εν γένει, βλ. *Ancheta Industrială din 1901-1902, Industria Mare* (Bucureşti 1902), σελ. 31-32.
12. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 271-272.
13. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 97-115.
14. Για την ανάπτυξη του εμπορίου και της ναυτιλίας στο χώρο του Κάτω Δούναβη, βλ. Χαρλαύτη, Τ., *Ιστορία της ελληνοκτητης ναυτιλίας, 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 97-102, 110-113, 140-141· Φωκάς, Σ., *Οι Έλληνες εις την ποταμοπολίαν του Κάτω Δουνάβεως* (Θεσσαλονίκη 1975), σελ. 45-72. Ειδικότερα για τη Βραΐλα βλ. Mocanu, E. O., “Premisele creării regimului de porto-franco la Brăila”, *Analele Brăilei* VI (2005), σελ. 13-36. Τέλος, για την ισχυρή παρουσία των Ελλήνων βλ. τα στατιστικά στοιχεία που παραθέτει ο Vărtosu, I., “Trei catagrafii pentru Brăila anului 1837”, *Analele Brăilei* XI:2-3 (1939), σελ. 42-55.
15. Βλ. Καρδάσης, Β., *Από του ιστίου εις τον ατµόν. Ελληνική εμπορική ναυτιλία 1858-1914* (Αθήνα 1993), σελ. 112-127, 145-185, και Χαρλαύτη, Τ., *Ιστορία της ελληνοκτητης ναυτιλίας, 19ος-20ός αιώνας* (Αθήνα 2001), σελ. 174-186, 202-204.
16. Για την περιθωριοποίηση των Ελλήνων εμπόρων της Βραΐλας βλ. Σφαέλος, Δ., *Πού εφθάσαμεν* (Βραΐλα 1898), σελ. 71-95, καθώς και Μεταξάς-Λασκαράτος, Δ., *Ελληνικά παροικία Ρωσσίας και Ρωµουνίας* (Βραΐλα 1900), σελ. 125-126.

Βραΐλα

17. Φωκάς, Σ., Οι Έλληνες εις την ποταμοπολίαν του Κάτω Δουνάβειος (Θεσσαλονίκη 1975), σελ. 117-144.
18. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 267-270. Βλ. επίσης τις πιο ειδικευμένες μελέτες του Demetriad, P., “Viaţa în 1927 a portului Brăila faţă de activitatea din trecut”, *Analele Brăilei* I:1 (1929), σελ. 10-18, και Demetriad, P., “Un secol de încercări zadarnice pentru creierea zonei libere în portul Brăila. De la regimul de Porto-Franco din 1836 la regimul de sărăcie de azi a portului Brăila”, *Analele Brăilei* X:2 (1938), σελ. 35-42. Καθώς και Φωκάς, Σ., Οι Έλληνες εις την ποταμοπολίαν του Κάτω Δουνάβειος (Θεσσαλονίκη 1975), σελ. 198-205, 420-434.
19. Βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 39-44, 118-119. Πρβλ. Directia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila 1/1863. Γενικότερα για την ίδρυση των ελληνικών κοινοτήτων στη Ρουμανία, βλ. Κοντογεώργης, Δ. Μ., «Ερευνητική αποστολή στη Ρουμανία. Ελληνικές κοινότητες (1829 - αρχές 20ού αι.). Καταστατικά-Σύλλογοι-Ταυτότητες. Εισαγωγικές παρατηρήσεις», *Εώς και Εσπέρια* 7 (2007), σελ. 374-378.
20. Βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 44-58. Πρβλ. και Ομιλία του κυρίου Α. Μελά, μέλους της επιτροπής της ελληνικής κοινότητας, γενομένη την 16-την Ιουνίου προς τους συναθροισθέντας ομογενείς εν τω Γηπέδω του αναγεθροσμένου Ιερού Ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου κατά την επί του προσωρινώς κατασκευασθέντος τεμένους ύψωσιν της ιεράς εικόνας (Βραΐλα 1863). Τα περί του μετοχικού δανείου της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1872).
21. Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1870).
22. Βλ. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 36/5, 1875, Υποπρόξενος Βραΐλας (Ε. Μαυρομάτης), αρ. 27, 27 Ιανουαρίου 1875, προς Υπουργόν Εξωτερικών. Οι αλλαγές στους κανόνες διοίκησης της κοινότητας επικυρώθηκαν με τον Κανονισμό της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1870).
23. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. Γ41/2, 1889, Επιτροπή Ελληνικής Κοινότητας Βραΐλας, αρ. 149, 16 Οκτωβρίου 1889, προς Υπουργόν Εξωτερικών Ελλάδος.
24. Για το πρωτόκολλο και την καταγγελία του από τη ρουμανική κυβέρνηση βλ. Streit, G., *Mémoire sur la question des Communautés Helléniques en Roumanie* (Athènes 1905). Επίσης, Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 31/2, 1905.
25. Αναλυτικά για το ναό βλ. Κουρελάρου, Β. π., Οι Εκκλησίες των Ελληνικών Κοινοτήτων της Ρουμανίας τον ΙΘ΄ αιώνα (ανέκδοτη διδακτορική διατριβή Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 2004), σελ. 118-132.
26. Για τη μητρόπολη Προϊλάβας υπάρχει σχετικά πλούσια βιβλιογραφία. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 140-143. Γενικότερα για την ιστορία της ορθόδοξης εκκλησίας στη Βραΐλα βλ. Constantinescu, A., *Monografia Sfinţei Episcopii a Dunărei de Jos* (Bucureşti 1906). Didicescu, I., *Priviri asupra Istoriei Bisericei Române şi Oraşului şi Judeţului Brăila* (Brăila 1906).
27. Βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 39-44, 118-119. Πρβλ. Directia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila 6/1883 και Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1890), σελ. 7-8.
28. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 176-177.
29. Βλ. Perianu, R., *Istoria şcoalelor din oraşul şi judeţul Brăila (1832-1864)* (Bucureşti 1941), σελ. 7-13, 69-73.
30. Giurescu, C. C., *Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (Bucureşti 1968), σελ. 203-204, 244. Βλ. επίσης την παλαιότερη μελέτη του Popescu, A., “Istoricul liceului ‘N. Bălcescu’ din Brăila. De la întemeiere (1863) până la 1906”, *Analele Brăilei* III:1 (1931), σελ. 3-13.
31. Βλ. Perianu, R., *Istoria şcoalelor din oraşul şi judeţul Brăila (1832-1864)* (Bucureşti 1941), σελ. 84-87, και Vărtosu, I., “Hrisant Penetis fondatorul pensionului de fete din Brăila (azi şcoala profesională)”, *Analele Brăilei* XII:1-2 (1940), σελ. 5-29.
32. Για τα ελληνικά ιδιωτικά σχολεία της Βραΐλας βλ. Papacostea-Danielopolu, C., *Comunităţile greceşti din România în secolul al XIX-lea* (Bucureşti 1996), σελ. 82-85, και Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 74-81. Πρβλ. και Κανονισμός και Γενικό πρόγραμμα του εν Βραΐλα Ελλην. Εκπαιδευτηρίου Γεωργίου Δ. Χρυσοχοΐδου (Βραΐλα 1893).

Βραϊλα

33. Για τη λειτουργία των κοινοτικών σχολείων βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 84-94. Γενικότερα για την οργάνωση των ελληνικών σχολείων στη Ρουμανία βλ. Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905). Restituț ii documentare* (București 2006), σελ. 16-19, 26-34. Πρβλ. και Αρρεναγωγείον ο Φιλανθρωπικός Σύλλογος «Ερμής» της εν Βραϊ λα Ελληνικής Κοινότητας. Κανονισμός μετά γενικού της διδασκαλίας προγράμματος Εκδοθείς υπό της Επιτροπής της Κοινότητας. Τη 15 Ιουλίου 1887 (Βραϊ λα 1887).
34. Πρβλ. Ελληνική Κοινότης Βραϊ λας. Λογοδοσία της επιτροπής της Ελληνικής Κοινότητας από της 1 Μαΐ ου 1900 μέχρι της 30 Απριλίου 1903 (Βραϊ λα 1903).
35. Βλ. Μοσχόπουλος, Γ. Ν., «Μία προξενική έκθεση για την ελληνική κοινότητα Βραϊ λας (1914). Έντονη η παρουσία των Επτανησίων», *Δωδώνη (Ιστορία-Αρχαιολογία)* 29 (2000), σελ. 23-25.
36. Για τα ξένα σχολεία στις αρχές του 20ού αιώνα βλ. Râșcanu, G., *Istoricul învăț ământului particular în România din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre* (București 1906), σελ. 223. Ειδικότερα για τα σχολεία της εβραϊκής κοινότητας βλ. Ursulescu, I., *Valori ale patrimoniului evreiesc la Brăila* (Brăila 1998), σελ. 147-184.
37. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (București 1968), σελ. 281-282. Για τα ελληνικά κοινοτικά σχολεία βλ. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. Α/22, 1929.
38. Κοντογεώργης, Δ. Μ., «Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Ρουμανία κατά το 19ο αιώνα. Συμβολή στη μελέτη της ανάπτυξης του συλλογικού φαινομένου στον παροικιακό ελληνισμό», στο Δημάδης, Κ. Α. (επιμ.), *Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα Γ* (Αθήνα 2007), σελ. 95-101. Πρβλ. Ελληνικός Φιλόμουσος Σύλλογος Βραϊ λας, Καταστατικόν του Ελληνικού Φιλομούσου Συλλόγου Βραϊ λας (χ.τ.ε. χ.χ.).
39. Βλ. Κοντογεώργης, Δ. Μ., «Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Ρουμανία κατά το 19ο αιώνα. Συμβολή στη μελέτη της ανάπτυξης του συλλογικού φαινομένου στον παροικιακό ελληνισμό», Δημάδης, Κ. Α. (επιμ.), *Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα Γ* (Αθήνα 2007), σελ. 101-102. Πρβλ. και Κανονισμός της Αλληλοβοηθητικής Αδελφότητας του εν Βραϊ λα Ελληνικού Φιλομούσου Συλλόγου (Βραϊ λα 1890).
40. Για τη δραστηριότητα του συλλόγου αυτού βλ. αναλυτικά Popescu, A., *25 de ani din viața a Societății pentru Ajutorul școlărilor săraci de la Brăila 1887-1912* (Brăila 1912) passim. Ειδικότερα για τους Έλληνες που ήταν μέλη του συλλόγου βλ. ό.π., σελ. 35, 39, 45.
41. Βλ. *Statuts de la Société française de Bienfaisance Etablie a Galatz-Braila en 1868. Revision votée le 4 Janvier 1891* (Galatz 1891) και Giurescu, C. C., *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (București 1968), σελ. 251. Βλ. επίσης, *Statutele Societății ei înfrăț irea junimei comerciale Dorothea. Fondată la 25 Aprilie 1893* (Brăila 1893).
42. Πρβλ. *Statuts de Club d'Escrime Concordia* (Brăila 1887). Ας σημειωθεί εδώ ότι και μέλη της ελληνικής παροικίας είχαν συστήσει, το Φεβρουάριο του 1896, τον «Εν Βραϊ λα Ελληνικό Γυμναστικό Σύλλογο», βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 109.
43. Βλ. Skendi, S., *The Albanian National Awakening 1878-1912* (Princeton 1967), σελ. 151. Παλαιότερα, και συγκεκριμένα το 1887, είχε οργανωθεί στην πόλη και ένα παράρτημα του συλλόγου Drita, που είχε την έδρα του στο Βουκουρέστι, βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (București 1968), σελ. 250-251.
44. Βλ. Giurescu, C. C., *Istoricul orașului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi* (București 1968), σελ. 179-181, και κυρίως Draghici, R. – Bounegru, S., *Tipografia Brăilene* (Brăila 2001), σελ. 7-11.
45. Για τα τυπογραφεία και τις εκδόσεις τους βλ. Draghici, R. – Bounegru, S., *Tipografia Brăilene* (Brăila 2001), σελ. 21-24, 77-80. Αναλυτικότερα για τον βουλγαρικό Τύπο, βλ. Zetchev, N., *Braila i balgarskoto kulturno-natsionalio Vuzdranie* (Sofia 1970), σελ. 141-151.
46. Draghici, R. – Bounegru, S., *Tipografia Brăilene* (Brăila 2001), σελ. 28-32, 80-100

Bibliography :

Βραΐλα

	Χαρλαύτη Τ. , <i>Ιστορία της ελληνόκτητης ναυτιλίας, 19ος-20ός αιώνας</i> , Νεφέλη, Αθήνα 2001
	Καρδάσης Β. , <i>Από του ιστίου εις τον ατμόν. Ελληνική εμπορική ναυτιλία 1858-1914</i> , Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1993
	Φωκάς Σ. , <i>Οι Έλληνες εις την ποταμοπλοΐαν του Κάτω Δουνάβειως</i> , Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1975
	Papacostea-Danielopolu C. , <i>Comunităţ ile greceşti din România în secolul al XIX-lea</i> , Bucureşti 1996
	Drăghici R., Bunegru St. , <i>Tipografii Brăilene</i> , Brăila 2001
	Κοντογεώργης Δ. , "Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Ρουμανία κατά το 19ο αιώνα. Συμβολή στη μελέτη της ανάπτυξης του συλλογικού φαινομένου στον παροικιακό ελληνισμό", Δημάδης, Κ.Α. (επιμ.), Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον 20ό αιώνα, τόμ. Γ, Αθήνα 2007, 91-104
	Giurescu C. , <i>Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi</i> , Bucureşti 1968
	Filip Cr. , <i>Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900</i> , Brăila 2004
	Κουρελάρου Β. π. , <i>Οι Εκκλησίες των Ελληνικών Κοινοτήτων της Ρουμανίας τον ΙΘ' αιώνα</i> , Θεσσαλονίκης 2004
	Râşcanu Gh. , <i>Istoricul invăţământului particular în România din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre</i> , Bucureşti 1906
	Mihăilescu Gh. , "Populaţia Brăilei. Studiu de demografie dinamică şi statică", <i>Analele Brăilei</i> , IV:2-3, 1932, 106-137
	Μοσχόπουλος Γ. , "Μία προξενική έκθεση για την ελληνική κοινότητα Βραΐλας (1914). Έντονη η παρουσία των Επτανήσιων", <i>Δωδώνη (Ιστορία-Αρχαιολογία)</i> , 29, 2000, 11-29

Webliography :

	Muzeul Brăilei http://www.muzeulbrailei.ro/en/
	Portalul Judetului Braila http://www.portal-braila.ro/

Glossary :

	πασάς, ο Τίτλος Οθωμανού αξιωματούχου, υψηλά ιστάμενου στην πολιτική, διοικητική και στρατιωτική ιεραρχία. Τυπικά απονεμόταν σε διοικητές επαρχιών και υψηλόβαθμους αξιωματικούς του στρατού.
--	---

Sources

Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila.

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 36/5, 1875.

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 41/2, 1889.

Βραΐλα

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 31/2, 1905.

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. Α/22, 1929.

Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1870).

Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1890).

Μεταξάς-Λασκαράτος, Δ., *Ελληνικά παροικία Ρωσσίας και Ρωμουνίας* (Βραΐλα 1900).

Ancheta Industrială din 1901-1902, Industria Mare (București 1902).

Colescu, L., *Recensământul general al Populațiunei României. Rezultate definitive* (București 1905).

Streit. G., *Mémoire sur la question des Communautés Helléniques en Roumanie* (Athènes 1905).

Quotations

Άρθρα του Κανονισμού της Ελληνικής Κοινότητας Βραΐλας. Εκκλησία και ιδρύματα

ΑΡΘΡΟΝ ΙΓ΄.

Ὁ Ναός «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ» καὶ τὰ Καταστήματα τῆς ἐν Βραΐλα Ἑλληνικῆς Κοινότητος σὺν πάσῃ τῇ κινητῇ καὶ ἀκινήτῳ περιουσίᾳ αὐτῶν ἔσονται ἔσαεὶ Ἑλληνικά.

ΑΡΘΡΟΝ ΙΔ΄.

Ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ δαπάνῃ τῶν Ὁμογενῶν ἀνεγερθέντος Ναοῦ «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ» καὶ τῶν συστηθησομένων Καταστημάτων εἶναι ἡ ἀλώβητος διατήρησις τῆς πατρῴου γλώσσης τε καὶ θρησκείας, ἡ ἔνωσις, ἡ προαγωγή καὶ ἡ περιθάλψις τῶν μελῶν τῆς ἐν Βραΐλα Ἑλληνικῆς Κοινότητος, διὰ ταῦτα,

α) Αἱ Ἱεροτελεστῖαι ἐν τῷ Ναῷ καὶ ἡ ἐν τοῖς Σχολείοις ἐκπαιδεύσεις γίνονται Ἑλληνιστί.

β) Ἄμα καταρτισθείσης τῆς Σχολῆς, ἡ Κοινότης ἀναδέχεται δωρεὰν τὴν ἐκ τῶν ἐνόμων ἐκπαιδευσιν τῶν τέκνων τῶν ἀπόρων Μελῶν αὐτῆς.

γ) Ἄμα ἰδρυθέντος τοῦ Νοσοκομείου, ἡ Κοινότης νοσηλεύει δωρεὰν ἐν αὐτῷ τοὺς πάσχοντας ἐκ τῶν ἀπόρων Μελῶν τῆς, καὶ

δ) Κηδεύει ἰδίαις δαπάναις τοὺς ἀπόρους Ὁμογενεῖς.

Πηγή: *Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας* (Βραΐλα 1870), σελ. 8-9.

Άρθρα του Κανονισμού της Ελληνικής Κοινότητας Βραΐλας. Σκοπὸς ἰδρυσης καὶ μέλη

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περί τοῦ σκοποῦ τῆς Κοινότητος.

ΑΡΘΡΟΝ 1.

Βραΐλα

Ο σκοπός της εν Βραΐλα Έλληνικής Κοινότητας είναι:

α) Η συντήρησις και διοίκησις του δαπάνη τῶν ὁμογενῶν οἰκοδομηθέντος ὑπ' αὐτῆς ναοῦ «Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ» κατὰ τὴν ἀπό τῆς 15 Μαΐου 1863 ὑπ' ἀριθ. 14,573 Ὑψηλὴν Ἡγεμονικὴν ἄδειαν.

β) Ἡ σύστασις, συντήρησις καὶ διοίκησις φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων.

γ) Ἡ οἰκοδόμησις καταλλήλων κτιρίων διὰ τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῆς ἰδρύματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ μελῶν τῆς Κοινότητος.

ΑΡΘΡΟΝ 2.

Πᾶς Ἕλλην ἐγκατεστημένος ἀπὸ ἐνὸς ἔτους ἐν Βραΐλα καὶ μετερχόμενος ἐντιμὸν τι ἐπάγγελμα, δύναται νὰ ἐγγραφῇ ἐν τῷ Μητρώφῳ τῆς Κοινότητος ὡς μέλος αὐτῆς.

Πηγή: *Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητος* (Βραΐλα 1890), σελ. 3-4.